

Till Klimat- och näringslivsdepartementet

LRFs yttrande över betänkandet Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68)

LRF har fått möjlighet att yttra sig över ovanstående utredning och lämnar här våra synpunkter. LRF är en partipolitiskt obunden intresse- och företagarorganisation för jord- och skogsbrukare samt delar av förädlingsindustrin. LRF verkar för utveckling av företag och företagare med jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö som bas, så att de kan förverkliga sina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft. LRF är en medlemsstyrd organisation byggd på demokrati och samlar 120 000 medlemmar, där varannan medlem är företagare. Tillsammans står vi för fyra procent av Sveriges BNP.

Sammanfattning

LRF välkomnar utredningen och dess helhetsinriktning, men väljer i det här remissyttrandet att kommentera på delar av förslagen samt att ställa oss negativa till delar. LRF är positiv till att F-avtal ska kunna tecknas, för att säkerställa en fungerande försörjning vid händelse av kris eller krig. LRF avstyrker utredningens förslag om tvingande lagstiftning för att ålägga företag att vidta åtgärder för främjande av försörjningsberedskapen. Försörjningsberedskap bygger ytterst på att företag vill och kan bidra – något som företagare inom de gröna näringarna (lantbruk, skogsbruk, trädgård m.fl.) tydligt har uttryckt en vilja för. För att det ska fungera krävs partnerskap, förtroende och långsiktighet. Det som inte behövs är tvångslagstiftning. Näringslivets roll i totalförsvaret måste vila på marknadens kraft och företagens förmåga att snabbt ställa om, inte på detaljstyrning och reglering.

LRF är positiv till att lantbruk, skogsbruk samt vatten lyfts fram som kritiska resurser i Sveriges försörjningsberedskap. Flera av de rapporter som utredningen nämner pekar på vikten av platsbaserad kunskap och regional resiliens, vilket bör få ett tydligare genomslag i det nationella systemet för försörjningsberedskap.

Ett robust civilt försvar börjar med en fungerande livsmedelsberedskap där främjandet av svenskproducerade varor är ett sätt att minska vår sårbarhet. Livsmedelsberedskapen bör dimensioneras för att motstå och hantera allvarliga störningar eller överhängande risk för allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen. Ju mer livsmedel vi producerar, desto bättre förberedda är vi. Lönsamma och konkurrenskraftiga företag i fredstid är en förutsättning för en god försörjning i krigstid. Offentlig upphandling av svenska

livsmedel, en uppdaterad livsmedelsstrategi och minskat regelkrångel är exempel på viktiga åtgärder som stärker både konkurrenskraft och beredskap.

Jordbruk är samhällsviktig verksamhet, och vi behöver säkerställa att vi kan fortsätta producera mat under kris och krig. På samma sätt bidrar skogsbruk till samhällsviktiga funktioner, så som energi (till exempel fjärrvärme och biokraft) och förpackningar, hygienprodukter, kemikalier och inte minst byggmaterial.

LRF väljer att engagera sig i dessa frågor eftersom beredskap och civilförsvar i mycket hög grad berör LRFs medlemmar. För att LRFs medlemmar ska få de bästa förutsättningarna att fortsätta att driva sin verksamhet även under höjd beredskap och därigenom bidra till ett starkt totalförsvar, behöver Sveriges beredskapsåtgärder ta hänsyn till följande:

- Att lantbruk är samhällsviktig verksamhet, och vi behöver säkerställa att vi kan fortsätta producera mat under kris och krig.
- Att återuppbyggnaden av det civila försvaret ska finansieras och ansvaras för av staten. Företag ska inte förväntas finansiera beredskapsåtgärder som inte är gynnsamma vid normala förhållanden.
- Att beredskapsåtgärder inte ska leda till ökad administration och regelbörda för enskilda företag.
- Att beredskapsåtgärder inte ska påverka marknaden i allt för stor grad.

Livsmedelsförsörjning

Utredningen betonar vikten av en robust livsmedelsförsörjning för totalförsvaret. Detta kräver aktiva satsningar på lokal livsmedelsproduktion och ett tydligt värnande av jordbruksmarken. I utredningen hänvisas bland annat till SOU 2021:67 (Utredningen om fossiloberoende jordbruk), och dess slutsats att en ökad inhemsk produktion av förnybara drivmedel skulle minska sårbarheten och därmed öka försörjningsförmågan av livsmedel. Drivmedel är särdeles viktigt i glesa områden med långa avstånd, områden som samtidigt också har resurserna att bidra till produktion av drivmedel med förnybart ursprung. LRF välkomnar att utredningen tydligt identifierar importberoendet av kritiska insatsvaror till jordbruket som en tydlig sårbarhet för den inhemska livsmedelsproduktionen, men saknar analys kring prioriteringsordning när det gäller vatten, energi och transporter.

Försörjningsberedskap förutsätter att jordbruksmarken skyddas som en nationell strategisk resurs – i linje med de slutsatser som dragits om behovet av ett långsiktigt markperspektiv. För att klara de åtaganden och ambitioner som finns för ökad svensk beredskap måste jordbruksmarken som kritisk resurs genomsyra och påverka även de satsningar som exempelvis berör ökad mineralbrytning. Exempelvis så präglas Norrlands jordbruk av småskalighet, mångbruk och klimatanpassade produktionsformer, inte minst utifrån de naturgivna förutsättningarna med kalla vintrar och vallproduktion. Dessa strukturer skapar resiliens, men är också sårbara för exploatering och konkurrens om markanvändning.

Skogens roll i försörjningsberedskap

Skogsbruk spelar en viktig roll inom totalförsvaret. Skogen bidrar med energi (t.ex. fjärrvärme och biokraft), förpackningar, hygienprodukter, kemikalier och inte minst byggmaterial. Skogen utgör bas för hållbar utveckling, cirkulära lösningar och bioenergi. Denna potential bör tydligare inkluderas i försörjningsberedskapsplaneringen och det är en brist att skogen inte lyfts fram tydligare i avsnitten om samhällsviktiga varor och tjänster. Skogsägare har även en god lokalkännedom som kan komma Försvaret till nytta, till exempel för transport på alternativa vägar. Entreprenadföretag har även maskinparker som kan komma till nytta vid kriser, till exempel vid brand. Skogsbilvägarna är en viktig infrastruktur vid kriser. Vi föreslår därför att skogssektorn får en mer framskjuten plats i den nationella planeringen, i paritet med livsmedel och läkemedel. Här kan regionala kompetenscentrum, tillsammans med skogsbrukets aktörer i varje region, bidra med utbildning, forskning och nätverk för att stärka beredskapen.

Vi anser också att skogsbruket och dess vidareförädling bör omfattas i beredskapssektorerna och ingå i beredskapssektorn för energiförsörjning.

F-avtal och tvingande lagstiftning

LRF är positiv till att F-avtal ska kunna tecknas, för att säkra de flöden som är mest sårbara. Det kan röra sig om drivmedel till jord- och skogsbruk, foderförsörjning, reservdelar och servicekedjor, förpackningar och logistik. Dessa flöden är centrala för att livsmedelsförsörjningen ska fungera i en kris. Det är viktigt att F-avtalen inte blir alltför centraliserade eller standardiserade i sin logik, för att kunna anpassas till företagets förutsättningar och andra lokala förhållanden. Den praktiska nyttan kommer först när avtalen speglar de lokala förutsättningarna.

Små företags behov, möjligheter och platsbaserad kunskap måste vara styrande. Sveriges landsbygder ser annorlunda ut än i storstäderna: Avstånden är långa, transporterna sårbara och många av våra lantbruksföretag är små men flexibla. Därför bör F-avtalen utformas så att de ger företag incitament att delta och tydlig ersättning för den beredskapskapacitet de faktiskt tillhandahåller. MSB får i förslaget en viktig roll i att bygga upp systemet för F-avtal. LRF menar att kunskap om den lokala kontexten bör vara en självklar del av MSB:s underlag. Lokala aktörer har kompetensen att bidra med erfarenheter från lant- och skogsbrukets verksamheter och kan därmed bidra med konkret input till den nationella lägesbilden.

LRF delar utredningens bedömning att huvuddelen av de avtal som tecknas för att stärka försörjningen av varor och tjänster vid kris och krig även fortsättningsvis kommer att ske genom tillämpning av ordinarie upphandlingslagstiftning. Vi delar också utredningens förslag om att offentliga aktörer alltid ska överväga aspekter kring försörjningsberedskap, i samverkan och avtal med företag. Ett sådant exempel är att prioritera svenska livsmedel till offentliga kök, där det offentliga har ansvar för kost till samhällets svaga, sköra eller yngsta.

De föreslagna ändringarna i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling är ett bra initiativ som innebär att offentlig upphandling blir tydligare som ett redskap för att tillvarata och stärka livsmedelsförsörjningen som en del i svensk beredskap. Den påföljande vägledningen för hur beaktande av beredskapsaspekter ska vägas in behöver, om lagändringen träder i kraft, följas upp noggrant för att verkligen få avsedd effekt. Det är av stor vikt för svensk beredskap att både små och stora företag kan vara en del av offentlig upphandling.

LRF avstyrker utredningens förslag om tvingande lagstiftning för att ålägga företag att vidta åtgärder för främjande av försörjningsberedskapen. Försörjningsberedskap bygger ytterst på att företag vill och kan bidra – något som företagare inom de gröna näringarna (lantbruk, skogsbruk, trädgård m.fl.) tydligt har uttryckt en vilja för. För att det ska fungera krävs partnerskap, förtroende och långsiktighet. Det som inte behövs är tvångslagstiftning. Näringslivets roll i totalförsvaret måste vila på marknadens kraft och företagens förmåga att snabbt ställa om, inte på detaljstyrning och reglering.

Byggnads- och reparationsberedskap

LRF ställer sig bakom utredningens förslag om att etablera en byggnads- och reparationsberedskap. Vi delar bilden av att byggnads- och reparationsberedskap innebär en förmåga hos aktörer att självständigt, eller genom anlitan av utomstående aktörer, planera, projektera och utföra byggnads och anläggningsarbeten samt tillhandahålla material, maskiner samt övrig utrustning och produkter vid fredstida krissituation och höjd beredskap.

För att byggnads- och reparationsberedskapen ska bli robust krävs kunskap och förståelse för hur maskiner och resurser används i vardagen, inte minst inom lantbruket. Där är maskinparken avgörande för att upprätthålla produktion och försörjning, resurser som är avgörande i en krissituation. Ett maskinregister kan utgöra ett värdefullt verktyg, men det måste bygga på lokal kännedom och nära samverkan på lokal nivå där medvetenhet om både kompetens och praktisk resursanvändning finns.

Ett maskinregister ger bara en information vad det finns för maskiner, men ger ingen beredskap med bemanning. Det finns idag organisationer som har god kontroll på vilka maskiner som finns och de är även bemannade med förare. Det borde utvecklas system alternativt kontakter med dessa organisationer, för att vid särskilda händelser få tillgång till maskiner och bemanning.

Utredningen ger inte svar på hur lantbrukets maskiner och resurser skulle kunna omfattas på ett sätt som inte äventyrar produktionen, samtidigt som det är just i kriser denna kapacitet behövs som mest. Finansiering och avtal måste utformas på ett sätt som gör att företagare både vill och kan delta utan att riskera det egna företagets fortlevnad.

Kunskapsspridning

Den regionalt förankrade kunskapen och den praktiska utbildningen hos naturbruksskolorna är stor och i nuläget till viss del underutnyttjad. Det är särskilt viktigt att denna kunskap efterfrågas mer, inte minst nationellt, eftersom

livsmedelskedjan i händelse av kris är beroende av lokala resurser och en snabb omställningsförmåga. På så sätt kan den kompetens och erfarenhet som redan finns i omsättas i konkret nytta för hela landets försörjningsberedskap. Här hänvisar vi till LRFs yttrande över betänkandet *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret* (SOU 2025:6).

Utredningen föreslår att RISE ges ett utökat samhällsuppdrag (kapitel 6.1). Detta uppdrag måste kompletteras med regionala noder, likt det uppdrag RISE nu har gällande innovationsstödsystem för livsmedelsföretag i hela landet där nätverk som RISE har byggt upp kring regional samverkan ska utvecklas. Gröna kluster Sverige är ett annat relevant nätverk, där regionala kompetenscentrum uppbyggda kring jord- och skogsbruk är aktiva. Att genom kunskapscentrum och kluster utgå från platsbaserad kunskap är avgörande för den sorts robusthet som utredningen utgår ifrån. Platsbaserad kunskap innebär i sammanhanget att unika regionala förutsättningar, med lokal erfarenhet av att bruka jord, skog och vatten tas tillvara och utvecklas. Det handlar om att förstå klimatförhållanden, topografi, ekosystem och sociala strukturer som är specifika för det geografiska området, och omsätta detta i praktiska lösningar för försörjningsberedskap. Just därför kan och bör regionala aktörer bidra med en kvalitet och förankring som nationella aktörer inte ensamma kan uppnå. Ett gott exempel är Torsta Grönt Center i Jämtland på detta, som kombinerar forskning, utbildning, praktisk kunskap och nätverk. Utredningens förslag skulle vinna på att tydligare integrera denna typ av regionala aktörer, inte minst i ljuset av ansvarsprincipen och kompetensprincipen (kapitel 4.2.2).

Kol, olja och naturgas

LRF motsätter sig all form av brytning i alunskiffer eftersom det idag saknas teknik för att ur detta utvinna mineraler och andra resurser, så som naturgas, på ett hållbart sätt. LRF vill särskilt betona vikten av att väga behovet av brytning av kritiska råmaterial mot alternativ markanvändning, framför allt livsmedelsproduktion. Jordbruksmark är en strategisk resurs för Sveriges livsmedelsförsörjning och bör inte riskeras för verksamheter med osäker nytta. Eftersom några av landets bästa jordbruksmarker sammanfaller med områden med alunskiffer är detta särskilt viktigt att ta med i analysen.

Vidare framstår det som orealistiskt att i en krissituation snabbt kunna påbörja brytning, då tillståndprocesser och etablering av gruvverksamhet normalt tar många år. Det är också tveksamt om kostnaden för sådan brytning står i proportion till den potentiella nyttan, vilket innebär att det skulle falla på skattebetalarna att finansiera utvinningen då inga kommersiella intressen finns.

Mot denna bakgrund instämmer vi i utredningens slutsats att det vore mer ändamålsenligt att satsa på att förstärka i) existerande försörjningsystem, ii) lagringen av drivmedel, och iii) produktionen av förnybara drivmedel i Sverige.

Samverkan

Uppgifter bör placeras där de mest naturligt hör hemma. Det är en statlig uppgift att avgöra hur uppgifter bör fördelas mellan nationella myndigheter, regioner och

kommuner, men det är klokt av resursskäl att ta tillvara den regionala kunskap och erfarenhet som redan finns på regional nivå. Det avgörande är att den valda strukturen faktiskt kan tillvarata den platsbaserade kunskap och de resurser som finns, att arbetet inte blir onödigt centraliserat och att det greppar över hela kedjan från primärproduktion till förädlingsled.

Övrigt

Moderna maskiner kräver internetåtkomst för felsökning och reparation. I princip all felsökning sker via dator, antingen av reparatör på plats eller via fjärrinloggning. Utan uppkoppling står maskiner stilla, vilket är en beredskapsrisk som måste lyftas. För att säkerställa en fungerande försörjningsberedskap, behöver tillgången till internet säkerställas.

LRF ser fram emot ett fortsatt nära samarbete i dessa viktiga beredskapsfrågor med ansvariga myndigheter.

Ulrika Dennerborg
Enhetschef
Lantbrukarnas Riksförbund

Wictoria Bondesson
Gruppchef
Lantbrukarnas Riksförbund